

Obsah:

Úvod	17
Autoři	20

Hlava I. – Veřejnoprávní identita Evropské unie 23

§ 1 Úvodem – východiska evropské ústavnosti	23
§ 2 Evropská unie jako tzv. nová suverenita (aspekt státovědní) .	25
§ 3 Evropská integrace jako průnik ústavnosti (aspekt ústavněprávní)	29
§ 4 Společné ústavní hodnoty členských států jako zdroj evropského konstitucionalismu	32
§ 5 Europeizace národních ústav	35
§ 6 Občanství evropské unie – ústavněprávní povaha	39
§ 7 Vertikální ústavní vztahy v Evropské unii	42
§ 8 Evropská unie a ústavněprávní demokracie	45
§ 9 Ústavněprávní aspekt územní suverenity Evropské unie	48
Seznam literatury	50

Hlava II. – Prvky evropské ústavnosti 51

§ 1 Evropská ústavnost dnes	51
1.1. Pojetí evropské ústavnosti	51
1.1.1. Formální a materiální ústava v Evropě	52
1.1.2. Evropská materiální ústava	53
1.1.3. Mozaika evropské ústavnosti	55
1.1.4. Autonomie evropského právního řádu	57
1.1.5. Obsah materiální ústavy EU	60
1.2. Evropská ústava a Evropský stát	66
1.2.1. Etatické pojetí	67
1.2.2. Pragmatické pojetí	68
1.2.3. Ústava bez státu	69
1.3. Integrovaná funkce evropské ústavnosti	73
1.3.1. Dvě koncepce evropské integrace	73
1.3.2. Integrace jako ústavní princip	76
1.3.3. Integrovaná interpretace evropské ústavy	78

§ 2	Ústavy členských států EU a jejich význam	79
2.1.	Význam ústav členských států	79
2.1.1.	Evropský ústavní svazek	79
2.1.2.	Homogenizace ústavního práva	81
2.2.	Ústavní aspekty členství v EU	85
2.2.1.	Ústavy členských států	85
2.2.2.	Úprava na úrovni EU	88
§ 3	Přehled ústavněprávních principů EU	91
3.1.	Princip přímého účinku a bezprostřední použitelnosti práva EU v národních právních řádech a přednost práva EU	91
3.2.	Princip vymezených pravomocí	92
3.3.	Princip subsidiarity	92
3.4.	Princip přiměřenosti	92
3.5.	Princip poctivosti jednání a čestnosti při plnění členských závazků (princip loajality)	93
3.6.	Princip flexibility, princip posílené (užší) spolupráce	94
3.7.	Princip ochrany národní identity členských států	96
3.8.	Princip otevřenosti	97
3.9.	Princip demokraticismu	98
3.10.	Princip ochrany lidských práv a základních svobod	98
3.11.	Princip institucionální rovnováhy	99
3.12.	Princip svobodné hospodářské soutěže	99
3.13.	Princip zákazu diskriminace	99
3.14.	Princip ručení	100
3.15.	Občanství EU	101
3.15.1.	Aktivní a pasivní komunální volební právo	101
3.15.2.	Aktivní a pasivní volební právo do Evropského parlamentu	101
3.15.3.	Petiční právo k Evropskému parlamentu	102
3.15.4.	Právo se obracet na Evropského ombudsmana	102
3.15.5.	Právo na informace ve vlastním jazyce	102
3.15.6.	Diplomatická a konsulární ochrana	102
§ 4	Složená ústavnost v EU	103
§ 5	Ústavní východiska členství v EU	105
5.1.	Vývoj v členských státech	106

§ 5 Spravedlivý proces v judikatuře Evropského soudu	602
5.1. Právo na spravedlivý proces – pojem a význam	602
5.2. Základní aspekty spravedlivého procesu	604
5.3. Obecné garance spravedlivého procesu	606
5.3.1. Právo na přístup k soudu	606
5.3.2. Přiměřená lhůta	610
5.3.3. Veřejné projednání	612
5.3.4. Osobní účast – právo na slyšení	612
5.3.5. Dokazování	614
5.4. Garance obviněného	615
5.4.1. Presumpce neviny	616
5.4.2. Právo být seznámen s obviněním	617
5.4.3. Právo na obhajobu	617
5.4.4. Právo na důkaz	620
5.4.5. Právo na tlumočnicka	620
5.5. Další garance spravedlivého procesu	620
5.5.1. Právo na přezkum – právo na účinné opravné prostředky	621
§ 6 Závěrem	622
Seznam literatury	625
V. K některým politikám	626
§ 1 Doprava	626
§ 2 Veřejné zdraví	630
§ 3 Ochrana přírody	633
Seznam literatury	638
Přílohy	639
I. Konstitutivní akty „zakladatelské“ (výběr)	641
1. Smlouva o založení Evropského společenství	641
2. Smlouva o Evropské unii	732
3. Protokol ke Smlouvě z Nice připojený ke smlouvě o Evropské unii, ke smlouvě o založení Evropského společenství a ke smlouvě o založení Evropského společenství pro atomovou energii, Protokol o statutu soudního dvora	750

4. Protokoly ke Smlouvě z Nice připojené ke smlouvě o založení Evropského společenství, Protokol o finančních důsledcích uplynutí doby platnosti smlouvy o ESUO a o výzkumném fondu pro uhlí a ocel	761
5. Kodex jednání advokátů Evropské unie	762
II. Konstitutivní akty „ústavněprávní“ (výběr)	770
1. Charta základních práv Evropské unie	770
2. Návrh smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu	780
III. Konstitutivní akty „rozšíření“ (výběr)	914
1. Smlouva mezi Belgickým královstvím, Dánským královstvím, Spolkovou republikou Německo, Řeckou republikou, Španělským královstvím, Francouzskou republikou, Irskem, Italskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím, Nizozemským královstvím, Rakouskou republikou, Portugalskou republikou, Finskou republikou, Švédským královstvím, Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska (členskými státy Evropské unie) a Českou republikou, Estonskou republikou, Kyperskou republikou, Lotyšskou republikou, Litevskou republikou, Maďarskou republikou, Republikou Malta, Polskou republikou, Republikou Slovinsko, Slovenskou republikou o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k Evropské unii	914
2. Akt o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie	917

5.2. Ústavní reflexe ve vybraných členských státech	107
5.2.1. Francie	107
5.2.2. Německo	108
5.2.3. Itálie	110
5.2.4. Velká Británie	111
5.3. Ústavní reflexe v přístupujících státech	112
5.3.1. Estonsko	112
5.3.2. Chorvatsko	112
5.3.3. Litva	113
5.3.4. Lotyšsko	113
5.3.5. Malta	113
5.3.6. Polsko	113
5.3.7. Slovinsko	113
5.3.8. Slovensko	113
Seznam literatury	114

Hlava III. – Právní základ EU – konstituční aspekt zdroje práva 119

§ 1 Mezinárodní smluvní základ EU	119
1.1. Právní řád EU	119
1.1.1. Komunitární a unijní právo	119
1.1.2. Charakteristické rysy práva ES	120
1.2. Zdroje práva ES/EU – hierarchie norem	123
1.2.1. Prameny práva ES	123
1.2.2. Prameny práva EU	127
1.2.3. Hierarchie norem evropského práva	129
1.3. Obecné principy práva	131
1.4. EU jako subjekt mezinárodního práva veřejného	133
1.4.1. Vnější smlouvy	133
1.4.2. Smíšené smlouvy	134
1.5. Sekundární právo ES a jeho povaha	134
1.5.1. Nařízení	135
1.5.2. Směrnice	136
1.5.3. Rohodnutí	136
1.5.4. Doporučení a stanoviska	136
1.5.5. Princip přímého účinku	137
1.5.6. Princip nepřímého účinku	140

§ 2 Konstituční obsah zakladatelských smluv	142
2.1. Federalismus a EU	142
2.2. Institucionální rozměr konstitučního rámce smluv	143
2.3. Dělbá pravomocí mezi Společenstvím a členskými státy	145
Seznam literatury	149

Hlava IV. – Veřejnoprávní funkce EU (politika) 157

§ 1 Společný trh a svobody	157
1.1. Volný pohyb zboží	162
1.2. Volný pohyb osob	180
1.3. Volný pohyb služeb	201
1.4. Volný pohyb kapitálu a plateb	205
§ 2 Společné politiky	208
2.1. Společná obchodní politika	209
2.2. Fiskální politika	212
2.2.1. Režim sestavování rozpočtu EU	213
2.2.2. Harmonizace daní	214
2.3. Měnová unie	215
§ 3 Soutěžní právo	220
3.1. Úvod	220
3.2. Soutěžní právo hmotné	221
3.2.1. Čl. 81 Smlouvy o ES – Kartely a jednání mezi podniky omezující soutěž	221
3.2.2. Čl. 82 Smlouvy o ES – Zneužití dominantního postavení	223
3.2.3. Fúze	225
3.2.4. Rozdělení kompetencí mezi komunitárním a národním právem u fúzí	226
3.3. Procesní právo soutěžní – trend decentralizace mezi úrovní komunitární a národní a zajištění efektivity fungování soutěžního práva	228
3.4. Účast členského státu v podnikání	231
3.4.1. Státní podpory	233
§ 4 Další společné politiky	235
4.1. Doprava	235
4.2. Zemědělství	240
4.2.1. Význam zemědělského sektoru pro ekonomiku státu	240
4.2.1. Vývoj společné zemědělské politiky EU	241

4.3.	Vzdělávání	244
4.3.1.	Cíle a zásady Společenství	244
4.3.2.	Nástroje a prostředky k dosažení cílů	246
4.3.3.	Související iniciativy a opatření	247
4.4.	Kultura	248
4.5.	Veřejné zdraví resp. zdravotnictví	251
4.6.	Ochrana spotřebitelů	253
4.6.1.	Cíle a zásady Společenství	253
4.6.2.	Nástroje a prostředky k dosažení těchto cílů	254
4.6.3.	Instituce zabývající se ochranou práv spotřebitele	254
4.6.4.	Související iniciativy a prameny práva	256
4.7.	Průmysl resp. podniky	258
4.8.	Výzkum	260
4.8.1.	Cíle a zásady Společenství	260
4.8.2.	Nástroje a prostředky k dosažení cílů	261
4.8.3.	Související iniciativy a opatření	261
4.9.	Životní prostředí	262
§ 5	Vnější vztahy EU	266
5.1.	Vnější vztahy EU – právní pohled	266
5.1.1.	Pojem a cíle vnějších vztahů	266
5.1.2.	Smluvní základ vnějších vztahů v komunitárním právu	269
5.1.3.	Judikatura Evropského soudního dvora formující vnější vztahy EU	272
5.1.4.	Pravomoci ES/EU v oblasti vnějších vztahů a jejich výkon	276
5.1.5.	Vývoj vnějších vztahů od Laekenu po návrh Smlouvy o Ústavě pro Evropu	277
5.1.6.	Exkurz do hlavních oblastí vnějších vztahů EU – regionální pohled	280
5.2.	Ekonomický pohled	284
5.2.1.	Ekonomický význam zahraniční politiky	284
5.2.2.	Diferenciace vztahů k jednotlivým skupinám zemí	286
5.2.3.	Makroekonomická hospodářská politika	290
5.2.4.	Ekonomické aspekty dalších forem vnějších vztahů EU	291
	Seznam literatury	291

Hlava V. – Dělbá moci v EU	295
§ 1 Horizontální – institucionální právo	295
1.1. Evropský parlament	295
1.1.1. Úvod	295
1.1.2. Pravomoci	298
1.1.3. Složení	310
1.1.4. Složení organizace a způsob rozhodování	314
1.1.5. Smlouva z Nice a dále	317
1.2. Evropská rada	319
1.2.1. Složení	319
1.2.2. Pravomoci	320
1.2.3. Vnitřní organizace	321
1.3. Komise	321
1.3.1. Pravomoci	322
1.3.2. Složení	328
1.3.3. Vnitřní organizace	332
1.4. Evropský soudní dvůr a Soud I. instance	338
1.4.1. Úvod	338
1.4.2. Evropský Soudní dvůr	339
1.4.3. Metody výkladu Evropského soudu	339
1.4.4. Omezení pravomocí Evropského soudního dvora ..	340
1.4.5. Soud I. instance	341
1.4.6. Typy řízení a žalob	342
1.4.7. Aktivní role Evropského soudního dvora	349
1.4.8. Pozice Evropské Úmluvy o ochraně lidských práv v právu ES dle judikatury Evropského soudního dvora	351
1.5. Účetní dvůr	363
1.5.1. Právní úprava	363
1.5.2. Organizace	363
1.5.3. Činnost a pravomoc	364
1.6. Evropská ústřední banka	365
1.6.1. Struktura centrální banky EU	365
1.6.2. Měnová politika EÚB	368
1.7. Evropská investiční banka	370
1.7.1. Orgány	370
1.7.2. Úkoly EIB	371
1.8. Evropský ombudsman	371

§ 2	Dělba moci v EU a členské státy	376
2.1.	Pojem dělby moci	376
2.2.	K pojmu kompetence	377
2.3.	Typy pravomocí	378
2.3.1.	Exkluzivní kompetence ES/EU	380
2.3.2.	Konkurující kompetence	381
2.3.3.	Exkluzivní kompetence členských států	382
2.3.4.	Pravomoci komplementární	382
2.3.5.	Další diskuse o kompetencích	383
2.4.	Charakteristika principu omezených pravomocí ES/EU	384
2.5.	Dodatečné pravomoci ES/EU – význam	
	čl. 308/ex – čl.235/SES	389
	Seznam literatury	395

Hlava VI. – Občanství Evropské unie 406

§ 1	Evropská úmluva o státním občanství	406
1.1.	Úmluva proti dvojímu občanství	406
1.2.	Pokus o komplexní úpravu	407
§ 2	Občanství Unie (právní definice)	410
§ 3	Status občana Unie	412
3.1.	Evroobčanská práva	412
3.2.	Evroobčanství a zákaz diskriminace	416
	Seznam literatury	430

Hlava VII. – Lidská práva a Evropská unie 431

§ 1	Ústavní hodnoty lidských práv členských států EU	431
1.1.	První ústavní akty o lidských právech	432
1.2.	Člověk, občan a stát	433
1.3.	Evropské pojetí lidských a občanských práv	439
1.3.1.	Osobní práva a svobody	440
1.3.2.	Politická práva a svobody	440
1.3.3.	Sociální, ekonomická a kulturní práva	440
1.4.	Základní evropské principy lidských a občanských práv – svoboda a rovnost	441
1.5.	Ústavní úprava lidských a občanských práv v ústavách předních západoevropských států	445
1.5.1.	Obecné otázky	445

1.5.2.	Pojetí politických a osobních práv	446
1.5.3.	Sociální, hospodářská a kulturní práva v předních demokratických státech	454
1.6.	Význam ústavní hodnoty lidských a občanských práv evropských států, které dosud nejsou členy EU	458
§ 2	Obecná a Evropská mezinárodněprávní úprava lidských práv	459
2.1.	Obecná mezinárodněprávní úprava lidských práv	459
2.1.1.	Počátky mezinárodněprávní úpravy lidských práv	459
2.1.2.	Charta OSN	460
2.1.3.	Všeobecná Deklarace lidských práv a pakty o lidských právech	461
2.2.	Evropská regionální mezinárodněprávní úprava lidských práv	462
2.2.1.	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	463
2.2.2.	Ústavněprávní aspekty Evropské úmluvy	465
2.2.3.	Soudní interpretace Evropské úmluvy	466
§ 3	Evropská unie a základní lidská práva	470
3.1.	Základy lidských práv v ES/EU	470
3.2.	Doktrina lidských práv Evropského soudního dvora	472
3.3.	Právní prameny lidských práv v Evropské unii	475
3.3.1.	Ustanovení o lidských právech	475
3.3.2.	Judikatura ESD	476
3.3.3.	Sekundární právo	476
3.4.	Evropské občanství a kategorie lidských práv EU	477
3.4.1.	Práva osobní	477
3.4.2.	Práva politická	477
3.4.3.	Práva hospodářská, sociální a kulturní	479
3.5.	Lidská práva vytvářející na základě rozhodnutí Evropského soudního dvora základní principy Společenství	480
3.6.	Přezkum (kontrola) právních předpisů členských států Evropským soudním dvorem	482
§ 4	Vznikající ústavní lidská a občanská práva Evropy (ústavní lidská a občanská práva Evropy de constitutione ferenda)	483
4.1.	Obecné otázky lidských práv EU jako „de constitutione ferenda“	483

4.2. Vznikající Evropská ústavní úprava základních lidských a občanských práv	485
4.2.1. Charta základních práv Evropské unie	485
4.2.2. Třídění lidských a občanských práv zavedené Chartou Evropské unie	487
4.2.3. Práva vyjadřující lidskou důstojnost	488
4.2.4. Práva vyjadřující svobody	490
4.2.5. Práva vyjadřující rovnost	492
4.2.6. Práva vyjadřující solidaritu	495
4.2.7. Práva občanů	497
4.2.8. Práva vyjadřující spravedlnost	498
4.2.9. Budoucí závaznost Charty	499
Seznam literatury	500

Hlava VIII. – Komplementární a rozvíjející studie .. 506

I. Ústava a Evropská unie (otevřená otázka)	506
§ 1 Dynamika vzniku formální evropské ústavy	506
§ 2 Evropský konvent	510
2.1. Nicejská smlouva	510
2.2. Laekenská deklarace	513
2.3. Konvent	515
2.3.1. Vznik a mandát Konventu	516
2.3.2. Složení Konventu	516
2.3.3. Způsob a harmonogram práce Konventu	517
§ 3 Návrh Smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu	518
3.1. Přehled Návrhu	519
3.2. Stručná charakteristika Návrhu	521
3.2.1. Část I. – Základní ustanovení tvoří celkem 9 hlav a 59 článků	521
3.2.2. Část II. – Charta základních práv EU	525
3.2.3. Část III. – Politiky EU	525
3.2.4. Část IV. – Obecná a závěrečná ustanovení	526
3.2.5. Protokoly	527
§ 4 Cesta EU k formální ústavě	529
Seznam literatury	533

II. Rozhodování v Evropské unii	535
§ 1 Konstitucionalizace rozhodování	535
1.1. Rozhodování v multifunkčním hodnotovém prostředí ..	535
1.2. Principy rozhodování v evropském správním prostoru ..	538
1.3. Rozhodovací proces a regulační forma	544
1.4. Klasifikace rozhodovacích aktů a procedur	546
§ 2 Institucionální koordinace při rozhodování na úrovni EU ...	548
2.1. K pojmu institucionální koordinace	548
2.2. Legislativní proces a pravidla spolurozhodování	551
2.3. Správní proces a komitologie	556
§ 3 Provádění rozhodnutí EU členskými státy	562
3.1. Nepřímý výkon rozhodnutí	562
3.2. Účinná právní ochrana při výkonu rozhodnutí	566
Seznam literatury	574
III. Lidská práva a menšiny v právu EU	576
§ 1 Evropská unie a lidskoprávní dimenze	576
§ 2 Menšinová otázka v Evropské unii	580
2.1. Menšiny – pojem, definice, kategorizace, právní subjektivita	581
2.2. Formulace obsahu práv menšin v komunitárním právu ..	582
§ 3 Kontrolní mechanismy dodržování ochrany lidských práv v ES/EU	585
3.1. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku	585
3.2. Judikatura Evropského soudního dvora	588
Seznam literatury	589
IV. Právo na spravedlivý proces podle Evropské úmluvy v členských státech Evropské unie	590
§ 1 Evropská úmluva a Evropská unie	593
§ 2 Charta základních práv Evropské unie	596
§ 3 Prameny spravedlivého procesu v Evropské unii	597
3.1. Oblast komunitárního práva	597
3.2. Oblast mezinárodního práva	597
3.3. Oblast vnitrostátního práva	598
§ 4 Spravedlivý proces v Chartě základních práv Evropské unie ..	600